

MİLETOS'TA YAPI USTALARI İLE İŞVEREN ARASINDA ÇIKAN BİR İŞ ANLAŞMAZLIĞI

Hellenistik devirde inşa edilen ve Roma imparatorluk devrinde değişikliklere uğrayan 15 000 kişilik Miletos tiyatrosu.

Antik devirde Anadolu'da işçi ile işveren arasındaki anlaşmazlıklardan söz eden sınırlı kaynaklar arasında, örneğin, Ephesos'daki fırıncıların İ.S. 2. yüzyıldaki bir grevlerini ve Sardeis'deki İnşaatçılar Birliği'nin İ.S. 459 yılında grevleri önlemek üzere yaptığı bir sözleşmeyi kaydeden yazıtları saymak mümkündür. Bu konudaki diğer önemli bir buluntu da, burada tanıtılmaya çalışacağımız, 1903 yılında Miletos'ta bulunmuş ve kireçtaşından bir blok üzerine yazılmış olan yazıttır. İ.S. II. yüzyıl sonu ya da III. yüzyıl başlarına tarihlenen

bu Grekçe yazıtta, Miletos'daki tiyatrodaki bir inşaat işini üstlenen bir grup inşaat işçisinin, bir iş anlaşmazlığı konusunda Tanrı Apollon'un fikrini almak üzere Didyma'daki Kehanet Merkezi'ne yaptığı başvuru ve Tanrı'nın buna verdiği cevap yer almaktadır. Yazıt şöyledir:

«E... ile Epigonos'un önderliğindeki yapı ustaları, tiyatroda yürüttükleri, denetimini Tanrı'nın sözcüsü (prophetes) müteveffa Ulpianus'un, işverenliğini ise mimar

Menophilos'un yürüttüğü inşaat işinde kemer ve kubbelerin yapımını tamamlasınlar mı, yoksa (bunu bırakıp) kendilerine başka bir iş mi arasınlar ?

Tanrı cevap verdi:

- Sizin çıkarınıza olan şey, Tanrıça Athena'ya (Pallas Tritogeneia) ve yürekli Herakles'e dua edip kurbanlar kestikten sonra yapı ustalığınızı konuşurmak ve (o) uzman ve saygın insanın öğütlerine kulak vermektir».

Yazıttan anlaşıldığına göre, Miletos'daki bu yapı işçileri bir şirket ya da derneğin patronluğunda faaliyet göstermekteydiler. Birinin adı

Miletos tiyatrosundaki bir inşaatta çalışan yapı ustaları ile işveren arasında çıkan bir iş anlaşmazlığından söz eden Grekçe yazıt. İlk 8 satırda işçilerin Didyma'daki Apollon Kehanet Merkezi'ne yaptıkları başvuru, son 4 satırda da Tanrı'nın buna verdiği yanıt yer almakta.
(Resim: *Milet VI, 2, Lev. 282-935*)

Epigonos olan ama diğer(ler)inin adı okunamayan kişiler tarafından yönetilen ve o sırada Miletos tiyatrosundaki bir yapı işinde çalışmakta olan bu kişilerle işveren arasında bir anlaşmazlık çıkmış ve ustalar işi bırakıp bırakmama konusunda tereddüte düşmüşlerdi. Bilim adamları bu anlaşmazlığı iki farklı şekilde yorumlamaktadırlar: Kimi araştırmacılar, yapı ustalarının inşaat denetçisi Ulpianus veya işveren (mimar) Menophilos ile yapılacak işlerin sıraya konması gibi teknik bir konuda anlaşmazlığa düştüklerini ve bu nedenle hangi işin daha önce yapılması gerektiğini Tanrı'ya sorduklarını ileri sürmüşlerdir. Ama çoğunluğu oluşturan diğer bazı araştırmacılar göre bu inşaatçılar, önceden saptanan bir bedel karşılığında tiyatrodaki işi kabul etmişler ama daha sonra sözleşmede yer almayan ve hayli zor ve tehlikeli

birer iş olan kemer ve kubbe yapımı ortaya çıkınca işi bırakıp bırakmamayı Tanrı Apollon'a danışmaya karar vermişlerdi.

Tanrı'nın inşaat işçilerine yaptığı önerilerden biri, teknik beceri ve ustalığı temsil eden tanrıça Athena ile gücün simgesi olan Herakles'e dua etmek ve kurbanlar kesmekti. İkinci öneride ise, adı verilmeksizin, “**uzman ve saygın**” bir kişinin hakemliğine başvurulması isteniyordu. Kimdi bu “uzman ve saygın” kişi ? İşçilerin kehanet için yaptıkları başvuruda iki kişinin adı geçiyordu: Bunlardan biri, **prophetes** (Tanrı'ya sözcülük eden rahip) ve proje denetçisi Ulpianus idi; ama bu anlaşmazlık ortaya çıktığında o zaten ölmüştü. O halde bu “uzman ve saygın” kişi, tiyatrodaki tadilat projesinde işvereni (

ergodotês

) temsil eden mimar (

arkhitektôn

) Menophilos olmalıydı.

Tanrı'nın bu sorunu nasıl hemen çözdüğünü göstermek üzere, tüm bu olup biten bir blok üzerine yazdırılıp tiyatronun bir duvarına konduğuna göre, işçiler Tanrı'nın ve “uzman ve saygın” kişi Menophilos'un önerileri doğrultusunda bu işi tamamlamışlardı. Ama yine de, Tanrı Apollon'un bu iş anlaşmazlığında işvereni hakem olarak göstermesi en azından inşaat işçilerinde «Apollon'un adaleti» konusunda bir kuşku uyandırmış olmalıydı!

[H. Malay](#)

KISA KAYNAKÇA: W.H. Buckler, “Labour Disputes ...”, *Anatolian Studies Presented to Sir W.M. Ramsay*, 1923, 34-36. H.W. Parke, *The Oracles of Apollo in Asia Minor*, 1985, 76-78.

J. Fontenrose, Didyma. *Apollo's Oracle, Cult and Companions*, 1988, 193-194, no. 19.

P. Herrmann,

Milet

VI.2, 1998, 121-122, no. 935.

R. Merkelbach und J. Stauber,

Steinepigramme aus dem griechischen Osten

I, 1998, 116-117.